

JIGAL KRANT

De kosjere hamvraag Za'atar (deel 2)

Daar zat ik dan. Zes zakken en twee potten Arabische za'atar rijker, maar het mysterie rond het kruidenmengsel was alleen maar toegenomen. Het was allemaal begonnen met de raadselachtige ingrediëntendeclaratie op een Israëliisch potje za'atar. Daar zaten za'atar, sesamzaadjes, kruiden, zout en olijfolie in. Dat had me aan het denken gezet: hoe kan za'atar een bestanddeel zijn van za'atar? En wat heb je aan een ingrediëntenlijst van een kruidenmix als die je vertelt dat er kruiden inzitten?

In allochtone winkeltjes in het midden-oosten van de stad vond ik za'atar uit Jordanië, Libanon en Syrië, en allemaal waren ze anders samengesteld. Tijm, koriander, komijn, anijs, venkel, oregano, peterselie en chilipoeder werden genoemd. Maar ook geroosterd graan, citroenzuur en kokos.

Om enige orde in de overvloed aan ingrediënten te scheppen maakte ik een tabelletje. Vaste klanten waren sesamzaadjes en zout. Eerste ingrediënt was vier keer tijm, één keer wilde tijm en twee keer za'atar. Twee versies hadden geroosterd graan als voornaamste ingrediënt. Verder telde ik zes keer sumak, de purperbruine specerij die verkregen wordt door de vruchten van de sumakstruik te vermalen. Alle andere bestanddelen kwamen hooguit drie keer voor en hadden klaarblijkelijk niets in za'atar te zoeken.

Op internet werd ik weinig wijzer en dus belde ik met Ta'am Vareach, de producent van het Israëliische potje za'atar, met die wonderlijke ingrediëntenlijst. Ook gaf ik za'atarboer Abu Kassem in Zuid-Libanon een belletje. Langzaam maar zeker begon het me te dagen.

Za'atar blijkt een plant te zijn, die in het hele Midden-Oosten voorkomt en familie is van tijm. De blaadjes van de plant doen denken aan oregano en niet geheel toevallig wordt het kruid ook wel Syrische oregano genoemd. Al in de Tora komt het kruid voor, zij het als *eezov*. De middeleeuwse schriftgeleerde Maimonides wist het zeker: *eezov* is za'atar. Het plantje speelde een belangrijke rol in allerlei rituelen. Zo moesten de Joden met een bundel *eezov* hun deurposten met offerbloed insmeren, wilden ze uitgevoerd worden uit Egypte. In de meeste Bijbels wordt *eezov* vertaald met hysop, maar dat schijnt weer niet de Europese hysop te zijn waar het beruchte drankje absint van wordt gemaakt.

De Israëliische za'atarboer vertelde dat de za'atarblaadjes soms vers worden gebruikt, maar dat ze vaker worden gedroogd en als hoofdbestanddeel dienen in de kruidenmix, die simpelweg óók za'atar heet. De oplossing is vaak minder spannend dan het mysterie. Over mijn tweede vraag, wat de 'kruiden' uit de ingrediëntenlijst zijn, wilde hij niets zeggen: bedrijfsgeheim. Dat mocht van alles zijn, als het hoofdingrediënt maar za'atar was. Abu Kassem was strenger in de leer: za'atar, sumak, wat zout, een bescheiden hoeveelheid sesamzaadjes en verder niets. Omdat sesam goedkoop is doen veel za'atarboeren er veel te veel van in, vertelde hij met het nodige dedain. Za'atar van geroosterd graan? Een schande! Ook was het oppassen voor tijm, dat was vaak doodnormale huis-tuin-en-keukentijm en géén za'atar.

Je zou zeggen dat de wederzijdse liefde voor za'atar de strijdende partijen wat dichterbij elkaar zou kunnen brengen. Maar helaas. Ik schreef al eerder over de choemoesoorlog, maar er blijkt ook zoets te bestaan als een za'ataroorlog. Een paar jaar geleden verbood Israël, zonder enige vorm van overleg, het plukken van wilde za'atar, omdat het plantje op uitsterven zou staan. De Palestijnen, die niet kunnen leven zonder hun za'atar, zagen dat als een oorlogsverklaring en gingen onverdroten voort met plukken. Waarop Israël streng is gaan handhaven met boetes olopend tot 2000 shekel. En dat allemaal voor wat blaadjes za'atar. Niet alleen liefde, maar ook haat gaat door de maag.

Tamarah Benima

Knoeiboel

Uit angst voor de eigen verlangens wordt steeds meer als 'onzuiver' betiteld

Natuurlijk komt seksueel misbruik overal voor. Ook op seculiere scholen. Waarom verbaast het me dan toch dat het Cheider – een kleine school met weinig leerlingen waar iedereen op elkaars lip zit – door deze plaag is getroffen? Ik weet niet meer dan ik in de algemene pers heb gelezen: weinig. Dus ook geen details: wie, wat en hoe, en of meisjes of jongens zijn belaagd. Ik wil ook geen details. Dat het is gebeurd, is erg genoeg.

Eerst een disclaimer, zoals dat in modern spraakgebruik heet: ik ben geen voorstander van wat ik al vijftien jaar de 'bordeelcultuur' noem. De inzet en alomtegenwoordigheid van seksuele beelden, kleding en dansjes is ook mij weleens te veel. Als ik ga afrekenen in een benzinstation zou ik zo'n ultraorthodoxe bril willen hebben, waarmee je onscherp kunt stellen, zodat ik de keur aan opgeblazen blote borsten van mijn seksegenoten niet hoeft te zien. En het extreme exhibitionisme bij de Gay Pride lijkt me de emancipatie en normalisatie van homoseksualiteit geen goed te doen.

Ik pleit voor blote armen en benen in de openbare ruimte, en geen scheiding tussen mannen en vrouwen. Want die scheiding zwengelt de erotische verlangens slechts aan. En ik pleit voor een tolerante houding tegenover homoseksualiteit. Want intolerantie leidt maar tot ongelukken (niet alleen in de katholieke kerk, ook in onze eigen jesjieve-wereld).

Natuurlijk is seks iets heiligs. Maar seks geeft ook een knoeiboel – letterlijk. Op aarde horen heiligheid en vlekken in de lakens bij elkaar. Maar fundamentalisten – ook Joodse – houden niet van een knoeiboel. Daarom moet van hen alles en iedereen zuiver zijn. Waarbij uit angst voor de eigen verlangens steeds meer als 'onzuiver' wordt betiteld. Maar zuiverheid kon alleen bestaan in het Heilige der Heiligen. En uiteindelijk kon ook het Heilige der Heiligen niet blijven bestaan. Wees daarom op je hoede als om zuiverheid wordt geroepen. De neiging op het Cheider is ongetwijfeld om nog sterker in een kramp te schieten. Niet doen, is mijn ongevraagde advies. Benader seksualiteit – hetero en homo – meer ontspannen. Nog meer seksuele kramp zorgt op den duur voor nog meer problemen.